

Aspecte privind lectura textului în cadrul orelor de limbă modernă bazată pe obiective specifice

Autor: L. Bivol

Acest articol se referă la particularitățile competenței lectorale a textului de specialitate și evidențiază unele tehnici de lectură.

Didactica limbajului specializat se interesează despre instrumentele de lucru cu textul și despre adecvarea acestuia la necesitățile publicului. Didacticienii au obligația de a cerceta moduri noi de predare publicului profesionist cu scopul de a se putea servi ulterior în exercițiul profesiei lui. Dânșii soluționează întrebările prioritare ce apar la abordarea lecturii, recomandă metode și înlesnesc înțelegerea textului la prima citire. Unii încearcă chiar să împiedice cât mai puțin posibil dificultatea de a-l învăța. Se cunoaște că articolele științifice ridică probleme de lectură specifică care nu sunt ușor de rezolvat fără o inițiere specială și o stăpânire a tehnicilor de lectură a textelor de specialitate.

Autoarea Vlad afirmă că „un cititor interpretează, evaluează, reformulează și explică intențiile autorului” [1]. La parcurgerea unui text științific, acesta trebuie să posede competențe textuale și metatextuale, care să-i permită să relaționeze și să decripteze noțiuni din diferite câmpuri. În plus, cititorul va trebui să-și dezvolte diverse modalități de abordare a textelor științifice, de comprehensiune a cuvântul scris pentru a construi sensul-purtător de cunoștințe teoretice. Aceste modalități de abordare a lecturii au scopul de a ajuta auditoriul la redactarea proiectelor de cercetare și integrarea în activitatea profesională.

Pe de altă parte se știe că auditoriul joacă un rol important în demarcarea frontierelor dintre limba generală și cea bazată pe obiective specifice. Anume în funcție de public profesorul ar trebui

să-și atribuie un obiectiv sau altul ca să poată transforma un document general într-unul specializat sau vice-versa.

În această ordine de idei, Olivier Thenail se referă în primul rând la organizarea spațială specifică textului specializat [2]. El susține că titlul unui document este relevant și conține fiecare dintre explicațiile ce urmează, explicații care sunt organizate în jurul cuvintelor cheie. În plus, textele specializate au o frecvență ridicată de termeni științifici și tehnici, adesea însoțiți de definiția lor, care trebuie găsită în liniile precedente sau următoare, sau în partea de jos a paginii, într-o schemă sau o legendă. Articulatorii logici și cronologici stabilesc conexiunile dintre elementele informaționale, facilitând mai multe moduri de a relua o informație cunoscută. La rândul său textul este împărțit în paragrafe, alternând cu titluri și subtitluri, care sunt jaloane de lectură, posibil legate de ilustrații, diagrame, grafice. Forma textului, de asemenea, prezintă indici despre ce urmează a fi studiat și anume: încadrarea, câmpurile, punctele de vedere, partea estetică și conținutul (adică ce este reprezentat, unde, când...). Așadar, organizarea spațială specifică și decisivă influențează punerea în legătură a blocurilor de informații. Un text orientat spre cultivarea obiectivelor specifice se va axa pe **maniabilitate**, adică un cuprins complet și scris în termeni simpli, pagini bine organizate cu o informație diversificată, bine împărțită și bine ierarhizată. În egală măsură **lizibilitatea** este un reper important, deoarece documentul prezintă o eterogenitate și o diversitate de elemente.

Provocarea didacticienilor de limbă este de a identifica și elimina barierele care limitează lectura într-un singur domeniu; de a vedea în ce măsură aceasta ar fi utilă în procesul de predare/învățare a limbii bazate pe obiective specifice; de a-și stabili propriile instrumente de lucru și de a adapta lectura la necesitățile publicului.

Or la UTM una dintre constrângerile de formare a unui astfel de public este timpul redus de care dispun cadrele didactice la orele de limbă. Prin urmare acestea ar trebui să se concentreze pe necesitățile practice ale publicului țintă și pe utilizarea iminentă a cunoștințelor dobândite în timpul predării. Obiectivele tind spre actualizarea vocabularului cunoscut și achiziția vocabularului științific, pentru a obține o anumită fluiditate în comunicarea profesională.

Sistematizând cele expuse mai sus, vom repertoria următoarele principii, de care vom ține cont la alegerea unui document scris:

- punerea în pagină, adică organizarea spațială specifică care influențează punerea în legătură sau nu a blocurilor de informații;
- divizarea textului în paragrafe, alternând cu titluri și subtitluri care sunt indicatori de lectură, legate cu diagrame sau grafice;
- tipul textului, care poate fi descriptiv, explicativ, narativ;
- lexicul și conținuturile variate.

În ceea ce privește aspectele lingvistice, sarcina didacticianului rezidă de asemenea în urmărirea unui întreg sistem de norme:

- identificare cronologică, temporală și spațială;
- semne de punctuație, tipografie;
- propoziții și cuvinte scurte corespunzătoare lizibilității medii;
- prezența parantezelor, care ajută la separarea grupului nominal de grupul verbal;
- utilizarea timpurilor, în special a prezentului;
- frecvența expresiilor pasive și impersonale;
- utilizarea nominalizărilor;
- uzarea reluărilor anaforice: cuvinte ce fac trimitere la text și asigură legăturile dintre fraze sau paragrafe;
- prezența lexicului specializat, a unui număr important de cuvinte abstracte, derivate, termeni de rară frecvență;
- determinanți care au rol generic;
- deducții logice sau pragmatice.

Așadar, documentul ales trebuie să ajute cititorul să construiască o rațiune. O menire importantă a profesorului constă în a instrui studentii să aibă un spirit critic încât să se întrebe despre sursa textului. Accentul se va pune în egală măsură pe data publicării acestuia, deosebit de importantă pentru documentare, deoarece cunoștințele științifice și tehnice se schimbă uneori rapid.

Practica ne-a învățat că anunțarea scopului ameliorează lectura textelor, adică se știe de ce se citește, în loc de „citit pentru a citi” [2]. Propunând studenților realizarea unor activități concrete înainte de citire, s-a observat că aceștia se dovedesc capabili să aplice abordări de lectură mai relevante, mai inteligente, construind în gând noi cunoștințe, fără un efort aparent de memorare. Acordându-le timp pentru a interpreta modurile proprii de abordare a lecturii, adică de a compara fapte, de a scrie repere, de a recomanda chiar un stil de citire a textelor documentare, ei își vor defini treptat, pe parcursul învățării, comportamentul eficient al cititorului în acest domeniu.

În consecință, articolele științifice necesită o lectură specifică care nu este ușor de realizat fără formare și stăpânire a tehnicilor de lectură. Iată de ce, în continuare, vom repertoria câteva **tehnici** de lectură documentară abordate de experți [3]:

- înainte de a începe lectura, se formulează la solicitarea profesorului, diverse ipoteze pentru a explica **efectele tipografice** (majuscule, aldine, italice, puncte de suspensie, ghilimele). Elementele informației vor confirma sau infirma fiecare dintre ipoteze. Această tehnică îndrumă studenții să se bazeze pe cunoștințele dobândite și îi învață să le evolueze;

- a anticipa succint informația doar în baza **cuvintelor cheie** (evidențiate eventual). Reluând lectura propriu zisă, se va reconstitui conținutul în baza cunoștințelor și dovezilor prezente în text, ca în final, să se compare informația inițială cu cea din etapa ulterioară pentru a o verifica, modifica, completa;

- a identifica rolul **co-textului** (titluri, subtitrări, cuvinte cheie, legende...). Se utilizează co-textul pentru a reprezenta conținutul textului, mergând chiar pe ideea de a decide să fie citit - sau nu - în funcție de claritatea/dificultatea co-textului. La această tehnică, studenții se pot antrena câte doi, anticipând în acest fel conținutul textului, doar în baza co-textului. Unul explică ceea ce așteaptă să găsească, enunță întrebările care apar, celălalt verifică dacă textul corespunde așteptării anunțate. În fiecare situație, profesorul ajută studenții să explice cum pot folosi co-textul înainte de a lectura textul. Se recomandă de a reveni la acești pași de fiecare dată, când studenții se confruntă cu lectura acestui tip de text, astfel încât să-și construiască treptat propriile demersuri de anticipare și de chestionare;

- a recomanda utilizarea **imaginii** ca mod de explicație a documentului și vice-versa. Este tehnica unde didacticianul are rolul relevant de alegere a textului în funcție de imagine și de a alege imagini în funcție de generic, subtitrări, cuvinte-cheie. Auditoriul, la rândul său, determină raportul imagine-text pentru a restabili conținutului global al textului. Un asemenea procedeu răspunde la obiective multiple:

- ◆ se descoperă logica găsind vectorul;
- ◆ se descoperă complementaritatea text-imagine;
- ◆ se identifică cuvintele-cheie;
- ◆ se conștientizează că a citi bine o imagine înseamnă a asigura și cititorii mai slabi;

- a lectura **pe bucăți** : reconstituind ulterior conținutul, se vor descoperi legăturile între toate fragmentele. Didacticianul va aprecia cum studenții reiau informațiile în timp ce le completează, cum sunt evidențiați indicii care permit să se asocieze un titlu cu un paragraf, o ilustrație cu un text;

- a citi în **întregime** un pasaj sau textul, dacă este nevoie, de mai multe ori pentru a detalia informația;

- a efectua **notițe** în timpul lecturii este un ajutor important al memoriei. Notițele ne permit să nu ne încărcăm memoria, dar să le conservăm într-un altfel de format încât să ne servim ulterior de ele. De altfel, această tehnică ne impune să ne facem notițele într-o manieră organizată ca să le accesăm rapid de câte ori va fi nevoie. Ca să evităm *notele moarte* după un anumit interval de timp, trebuie să punem accentul pe aspectele materiale, cum ar fi culoarea, formatul, marginile, intervalele;
- a constitui **un chestionar** de către profesor sau împreună cu studenții chiar, eventual în baza unor grupuri de cuvinte propuse de profesor, cu referire la fiecare fragment;
- a utiliza **reprezentări grafice** pentru înțelegerea textelor informative, și anume:
 - ♦ înainte de a începe lectura, ele pot fi concepute de către profesor și vor servi la stimularea abilității de lectură;
 - ♦ în timpul citirii, se construiește o diagramă pentru a fi completată de către studenți;
 - ♦ după lectură, graficul final este construit de către studenți, care reprezintă nemijlocit modul lor de a înțelege textul. Deoarece solicită studentului să reflecteze asupra citirii sale și să facă legături între diferite elemente, această activitate îl ajută să rețină informațiile importante. Pentru a efectua un grafic informațional, studentul este solicitat să identifice în text ideile importante și secundare, anume el trebuie să decidă ce informații să includă într-un grafic, apoi în cele din urmă, să regrupeze unele idei și să arate relațiile dintre ele. Așadar, graficul organizează informațiile;
- a realiza **sinteza** celor lecturate. În acest caz, scopul principal este de a oferi o imagine exactă și succintă cât și un anumit număr de informații interlocutorilor care nu au avut ocazia de a asista la lectură. Este comod să-i facem pe aceștia să câștige timp, transmițându-le o informație utilă la care să poată face referință în orice moment. Deci, cel ce realizează rezumatul trebuie să fie

descriptiv și să nu omită nici o circumstanță notabilă. Desfășurarea evenimentului trebuie să fie fidelă și obiectivă pe cât posibil, fără comentarii personale. Astfel cititorul va avea un acces rapid la informație, iată de ce este nevoie să evităm formularea impresiilor sau utilizarea efectelor de stil. De asemenea fragmentarea rezumatului, reieșind din limitele titlurilor și subtitrărilor, facilitează recepția mesajului. Așadar, competența lectorală avansată presupune abilitatea de a analiza, parafraza, adnota, sintetiza informația textuală.

În concluzie, am ținut să punctăm un instrumentar ce ar facilita lectura unui text documentar. Obiectivul comunicării constă deci în a predestina lectura bazată pe obiective specifice să devină accesibilă și funcțională pentru auditoriul vizat. Abordarea lecturii în maniera expusă anterior se pretează documentelor cu conținut științific - documente practicate în timpul orelor de limbă modernă și nu doar - și celor utilizate la disciplinele de specialitate. În plus, sperăm ca viitorul inginer specialist să-și dezvolte propria strategie ce-i va înlesni lectura de specialitate, transformând-o într-o activitate pe cât de constructivă pe atât de agreabilă.

Bibliografie:

1. Vlad, M., *La lecture des textes de spécialité - une méta-compétence à apprendre ? Dialogos* n. 12, Académie des Etudes Economiques de Bucarest, p. 12.
2. Tenail, O., *La lecture documentaire*, disponibil pe www.ac-grenoble.fr/.../lecture_documentaire/ vizitat la 30. 11. 2014.
3. Eiben I. N., *L'integration des activités de lecture/écriture dans une simulation sur objectifs spécifiques*, Buletinul Stiintific al Universității "Politehnica", Timișoara, Vol. 7, No. 1-2/2008.